

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

וצאצאיהם

חגית בת מרים ושמואל. פתחיה בן חנה ויאיר

וילדיהם: דרור, הלל, אשר, ישי, רות.

עודד בן מרים ושמואל. מעין רבקה בת אורלי ואפרים

וילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.

תמר בת מרים ושמואל. רועי בן שרה ומשה.

ובתם: אמונה מרתה

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

פרק ששי המביא אשם

דפים כ"ג-כ"ד

המביא אשם תלוי מחמת הספק

ונודע לו אם חטא או לא

כבר נתבאר, שמי שנסתפק אם חטא איזה חטא שחייבים עליו קרבן חטאת, מביא קרבן אשם תלוי, והוא תולה לו מן היסורים, עד שיוודע לו אם חטא, או לא, שאם יודע לו שחטא, יביא חטאת ותהא לו כפרה גמורה, ואם יודע לו שלא חטא, פטור מכלום.

א. וכשקודם שחיתת האשם נודע לו אם חטא

או לא חטא:

< לדעת רבי מאיר – מאחר שנודע לו הדבר, [בין שנודע לו שלא חטא, ובין שנודע לו שחטא בוודאי], שוב אינו זקוק לקרבן אשם תלוי זה, [אלא או פטור לגמרי, או חייב חטאת], ואם כן **נתברר שבהמה זו**, שהקדישה לאשם תלוי, **אינה אלא בהמת חולין**, שכן לא הקדישה מתחילה, אלא על דעת שצריך להקריבה, ומאחר שאינו צריך להקריבה, אינה קדושה, **ותצא ותרעה בעדרו כשאר בהמות חולין**.

< **ולדעת חכמים** – אף על פי שנודע לו אם חטא או לא, ונתברר שאינו זקוק לקרבן אשם תלוי זה, מכל מקום, **קדושת בהמה זו במקומה עומדת**, כי מתוך כך שבשעה שהקדישה, היה **לבו נוקפו** שמא חטא, מחמת כן הקדיש את הבהמה לגמרי, אף על דעת שלא יהיה זקוק לה לבסוף לצורך אשם תלוי, **ולפיכך**, אף כשנתברר שאינו יכול להקריבה לאשם תלוי, עדיין היא קדושה, ומאחר שלהקריבה לאשם תלוי אי אפשר, כי אינו מחויב בקרבן כזה, **תרעה הבהמה עד שייפול בה מום ויוכלו לפדותה, ויביאו בדמיה נדבה**.

- **ויש דברים, שבהם אין מחלוקת בין רבי מאיר לחכמים:**

א. במקום שגילה דעתו שלבו נקפו מחמת החשש שחטא, כגון שלא הסתפק בהפרשת בהמה אחת לצורך אשם תלוי, והפריש שתי בהמות לאחריות, שאם תאבד האחת יקריב את חברתה, גילה שלבו נקפו שמא חטא, ובאופן הזה, מודה רבי מאיר לחכמים, שהקדיש את הבהמה לגמרי, אף על דעת שלא יהא זקוק להקריבה לבסוף, ולדברי הכל, אף שנודע לו שאינו זקוק להקריבה לאשם, קדושה היא, ולכן תרעה עד שייפול בו מום, ותפדה, ויביא בדמיה נדבה.

ב. לדברי רב יהודה אמר רב, ולדברי רבי אלעזר, אם אינו מביא אשם תלוי מחמת עצמו, שנודע לו שאכל דבר שהוא ספק איסור, אלא מביא את האשם על פי עדים שאומרים שאכל דבר שהוא ספק איסור, והוא אינו סבור כמותם, באופן הזה מודים חכמים, שאין לבו נוקפו, כי יודע שלא חטא, וסבור שעוד יביא עדים אחרים להזים את אלו, ויפטר מהקרבן, ולפיכך אין בדעתו להקדיש את הבהמה שמביא, אלא אם בסופו של דבר תיקרב, אבל אם לא תיקרב, אינו מתכוון להקדישה, ולכן, כשבאו עדים והזימו את הראשונים, ולא הוצרך להקריב את הבהמה לאשם, הרי היא חולין גמורים, ויוצאת ורועה בעדר עם שאר בהמות חולין. אולם לדברי רבה ורבי יוחנן, דעת חכמים, שגם באופן הזה, שמביא אשם תלוי על פי עדים, לבו נוקפו שמא חטא, ודעתו להקדיש את הבהמה לגמרי, אפילו אם בסופו של דבר לא יקריבנה.

< וכל זה לדעת רבי מאיר וחכמים, האומרים, שאין מביאים אשם תלוי, אלא מי שודאי עשה דבר שהוא ספק איסור, ולכן לא יוכל להקריבה לאשם, אלא או תצא לחולין או תרעה עד שייפול בה מום. אבל לדעת רבי אליעזר – אף על פי שנודע לו שלא חטא, מקריב את הבהמה הזו לאשם תלוי כפי שהקדישה, שלדעת רבי אליעזר, אשם תלוי בא, לא רק על ספק חטא שידוע לו, כלומר, שידוע שאכל דבר שהוא ספק אסור, אלא אשם תלוי בא גם על ספק חטא שאינו ידוע לו, וכל שאינו יודע בוודאות שלא חטא בשום חטא, יכול להביא אשם תלוי, שמא חטא באיזה דבר. ולפיכך, אף שנתברר לו, שעל מה שרצה לביא אשם תלוי לא יוכל להביא אשם תלוי, כי נתברר הדבר אם חטא או לא ואין כאן ספק, מכל מקום עדיין יכול הוא להביאו, שהרי אינו יודע בוודאות שלא חטא בשום חטא כלל.

ולדברי התנא של המשנה בדף כ"ה, דעת רבי אליעזר, שאדם מתנדב אשם תלוי בכל יום, אף בלא שום ספק חטא, ולדעה זו, גם כן יוכל להקריב את הבהמה הזו לאשם תלוי.

ב. וכשאחר גמר הקרבת האשם [=אחר זריקת דמו] נודע לו אם חטא או לא:

< לדברי הכל – מאחר שבשעת הקרבת הקרבן, היה מסופק אם חטא, והיה מחויב להקריב אשם תלוי, [ככל אשם תלוי שבא על הספק, אף כשעתיד הספק להתברר אחר ההקרבה], אם כן קרבן כשר הוא, ובשרו נאכל לכהנים ככל אשם. [והטעם לכך יבואר בעזה"י בהמשך].

ג. וכשבין שחיטת הקרבן לזריקת דמו נודע לו אם חטא או לא:

< לדעת תנא קמא – בשעה שנודע לו שלא חטא, נתברר שאין צורך בקרבן הזה, ומעתה אי אפשר להקריבו, ומה שיקריבו ממנו מעתה אינו נחשב כקרבן, ונמצא שיש כאן קרבן שנשחט, אבל נפסל מזריקת הדם, שדינו כקדשים פסולים, דמו נשפך, ובשרו נשרף.

- לדברי רבה, דין זה שהבשר נשרף, הוא כדעת חכמים, האומרים, שמתחילה הקדיש את הקרבן אף על הספק, ולכן, עתה, כשנתברר שאי אפשר להקריבו, הרי הוא כקדשים פסולים, ולכן הוא נשרף. אבל לדעת רבי מאיר, שלא הקדיש אשם זה אלא על דעת שיקריבנו, כשנתברר שאינו עומד להקרבה, הרי זה נידון כחולין שנשחטו בעזרה, וחולין שנשחטו בעזרה, נקברים ולא נשרפים.

- ולדברי רבי אלעזר, דין זה שהבשר נשרף, הוא אף כדברי רבי מאיר, האומר, שדין הקרבן כחולין שנשחטו בעזרה, והוא כדעת האומרים, שחולין שנשחטו בעזרה דינם לשריפה.

- ולדברי רב אשי, אמנם דין זה שהבשר נשרף, הוא אף כדברי רבי מאיר, האומר שדין הקרבן כחולין שנשחטו בעזרה, והוא אף כדעת האומרים שחולין שנשחטו בעזרה דינם לקבורה. שאף לדברי האומרים שחולין שנשחטו בעזרה דינם לקבורה, מודים הם, שאם גם נזרק דמם למזבח, מאחר שנראים בכך כקדשים, תקנו חכמים שדינם לשריפה, שאם היו נקברים, הרואים שנזרק דמן, היו סבורים, שקדשים הם, וכשהיו רואים שהם נקברים, היו אומרים, שקדשים פסולים נקברים ולא נשרפים.

< ולדעת רבי יוסי – מאחר שנתקבל הדם בכלי, הרי זה יזרק, והבשר יאכל, כדין אשם שנזרק דמו בהכשר.

- לדברי רבא, טעמו של רבי יוסי הוא, כי כל דם העומד להיזרק למזבח, נידון כאילו כבר נזרק, ואם כן, משעה שנתקבל הדם בכלי, כבר הוכשר הקרבן, כאילו נזרק דמו, ומעתה אף אם נודע שאין בו צורך, הרי זה כאילו נודע הדבר אחר זריקת הדם, שלא נפסל הקרבן בכך. [אולם דחו זאת כי רק בדבר שבאמת סופו להיזרק יש אומרים שכבר קודם לכן נחשב כאילו נזרק אבל דם קרבן זה בסופו של דבר לא עמד להיזרק כי נודע הספק קודם הזריקה ואם כן אין להחשיבו מתחילה כאילו כבר נזרק].

- ובמערבא [=בארץ ישראל] אמרו, שהסיבה שרבי יוסי מכשיר את האשם הזה שנתקבל דמו בכלי, ונודע שאין בו צורך, ואינו נפסל בכך, כי לדעתו, כלי שרת מקדשים את הפסולים להיקרב לכתחילה.

המביא אשם ודאי ונודע לו שאינו צריך

מי שנתחייב להביא אשם ודאי, [כגון שהיה סבור שנהנה מהקדש, ונתחייב אשם מעילות], ולבסוף נתברר שלא היה חייב בו, [כגון שנתברר שמה שחשב שהיה של הקדש באמת היה של חולין], בזה הכל מודים, שמתחילה לא הקדיש את הבהמה לקרבן, אלא על דעת שצריך להקריבה, אבל עתה, משנודע לו שאינו צריך

להקריבה, הרי זה הקדש טעות, ואינו הקדש,

והרי זו בהמת חולין.

ולפיכך, אם נודע לו הדבר קודם שחיטת הבהמה לקרבן, מאחר שנתברר שזו בהמת חולין, תצא ותרעה בעדרו עם שאר בהמות חולין שלו.

ואם נודע לו הדבר אחר שחיטת הבהמה, בין נודע הדבר קודם זריקת הדם, ובין נודע לו הדבר אחר זריקת הדם, בשעה שנודע לו הדבר,

מתברר שבהמה זו היא חולין בעזרה. ולפיכך:

לדברי רבי אלעזר ורבה – מאחר שבשני האופנים הללו, כלומר בין נשחטה הבהמה ועדיין לא נזרק דמה, ובין גם נזרק דמה, היא נידונית כחולין שנשחטו בעזרה, והרי הדבר תלוי במחלוקת תנאים, שיש אומרים שחולין שנשחטו בעזרה נקברים, ויש אומרים שחולין שנשחטו בעזרה נשרפים.

ולדברי רב אשי – אין בזה מחלוקת תנאים, אלא יש חילוק בין חולין שנשחטו בעזרה בלבד, לחולין שגם נשחטו בעזרה וגם נזרק דמם למזבח, שחולין שרק נשחטו בעזרה, דינם לקבורה, אבל אם גם נזרק דמם למזבח, דינם לשריפה, [מהטעם המבואר לעיל], ולפיכך, לעניין זה שהביא אשם ודאי, ולאחר מכן נודע לו שאינו חייב בו, ואם כן הבהמה חולין, אם נודע לו הדבר אחר שחיטת הבהמה, קודם זריקת הדם, הרי זה יקבר, כחולין שנשחטו בעזרה, ואם נודע לו הדבר אחר זריקת הדם, הרי זה ישרף, כדין חולין שנשחטו בעזרה ונזרק דמם למזבח.

שור שנגמר דינו לסקילה

ולאחר מכן הוזמו העדים

שור שנגמר דינו לסקילה, כגון שהעידו עדים שהרג את הנפש, הרי זה נסקל ואסור בהנאה. אולם אם לבסוף בטל ממנו דין סקילה, כגון שבאו עדים והזימו את העדים הראשונים, או שבא ההרוג ברגליו, כלומר שזה שהעידו עליו העדים שהרגו השור נמצא בריא ושלם, ובכך נתברר ששקר העידו הראשונים, שאמרו שהשור הרגו, בזה הכל מודים, שבטל ממנו דין סקילה ואיסור הנאה שבו.

ולפיכך, אם עדיין לא נסקל, מאחר שבטל ממנו דין סקילה, הרי זה יוצא ורועה בעדר עם שאר בהמות.

ואם כבר נסקל, מאחר שבטל ממנו דינו, הרי זה מותר בהנאה.

הביאו עגלה ערופה לכפר על

הריגת ההרוג ונמצא ההורג

כשנמצא הרוג, ואין ידוע מי הרגו, זקני העיר הקרובה לחלל מביאים עגלה לנחל איתן, ושם עורפים את העגלה, והיא נאסרת בהנאה.

וכשנמצא הרוצח קודם עריפת העגלה, שוב אין צריך לעורפה, אלא דנים את ההורג, והעגלה מותרת, וחוזרת לרעות עם שאר בהמות בעדר.

אבל אם נמצא הרוצח אחר שכבר נערפה העגלה, מאחר שבשעת עריפתה הרוצח עדיין לא היה ידוע, נעשית העריפה כמצוותה, שכן לצורך כך באה העגלה, לכפר עד שימצא הרוצח, ולפיכך מאחר שנעשית כמצוותה, אסורה בהנאה לעולם, ונקברת היא ככל עגלה ערופה.

ומבואר בגמרא בדף כ"ה, שחילוק זה, בין קודם עריפה לבין אחר עריפה, הוא כדעת האומרים, שבשעת העריפה העגלה נאסרת, אבל לדעת האומרים, שהעגלה נאסרת מחיים, משעת ירידתה לנחל, אם נמצא הרוצח אחר שהורידה לנחל, ונאסרה, שוב אין לה היתר.

דף כ"ד

אשה שהביאה מנחת קנאות והוזמו עדי סתירה

אשה שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם פלוני והעידו עדים שנסתרה עם אותו פלוני מביאה מנחת סוטה ושותה מים המרים לבודקה.

וכשהעידו עדים על אשה שקינא לה בעלה, שנסתרה, ועל פי עדותם הביאה מנחת סוטה, וקודם שהקריבו את המנחה באו עדים והזימו את הראשונים, בכך נתברר שאינה טעונה

הבאת מנחה, ובטעות קדשה המנחה, ואם כן אינה קדושה, אלא חולין גמורים היא.

ובדין זה הכל מודים, שלא הקדישה את המנחה אף מספק, מחמת נקיפות לבה, כי יודעת היא שלא נסתרה, ואין לבה נוקפה, ולעולם לא יקדיש אדם קרבן אף על דעת שלא יצטרך לו,

אלא אם כן בא לכפר, אבל מנחה זו, אינה באה לכפרה אלא לבודקה.

שור שנגמר דינו לסקילה והוזמו עדי

נתבאר, ששור שנגמר דינו לסקילה, ובכך נגמר דינו להיות אסור בהנאה, ולאחר מכן הוזמו העדים שחייבוהו סקילה, בטל דינו, ומותר הוא בהנאה.

אלא שיש חילוק בין זה שכשנגמר דינו לסקילה, סמכו בעליו על העדים שאומרים אמת, לבין זה שלא סמכו בעליו על העדים, והיו סבורים שעוד יבואו עדים אחרים להזימם.

שכשהבעלים סמכו על העדים שאומרים אמת, כגון שהעידו העדים על השור, שאדם אחר רבעו, שבה אף על פי שהבעלים לא ראה זאת, מאמין הוא לעדים, מעתה כשנגמר דינו של השור לסקילה, נתקבל הדבר בדעת הבעלים שהוא יסקל, ויאבד מהם, והרי הם כמפקירים אותו, ולפיכך, **כשלאחר מכן באו עדים והזימו את הראשונים, ובטל מהשור דין סקילה, וחוזר להיות מותר בהנאה**, נחשב הוא כשור של הפקר, וכל המחזיק בו זכה בו.

אבל כשהבעלים אינם סומכים על העדים, וסבורים שעוד יבואו עדים אחרים להזימם, כגון שהעידו העדים הראשונים על השור שבעליו רבעו אותו, שבה כשהדבר שקר, הבעלים יודע שהוא שקר, כי יודע בעצמו שלא רבע את שורו, ולכן, אף על פי שנגמר דינו של השור לסקילה על פי עדותם של הראשונים, לא נתקבל הדבר בדעת הבעלים, ועדיין מצפים הם שיבואו עדים להזים את הראשונים, ומאחר שמצפים להצלת השור, אינם מפקירים אותו, ולפיכך, **כשלאחר מכן באו עדים והזימו את הראשונים, ובטל מהשור דין סקילה, וחוזר להיות מותר בהנאה**, הרי הוא ברשות בעליו כבתחילה.

עיר שנגמר דינה להיות עיר הנדחת

עיר שנגמר דינה להיות עיר הנדחת, כל ממון שבה אסור בהנאה, שכן דינו להישרף.

ואם לאחר מכן הוזמו העדים שעל פיהם נעשית עיר הנדחת, בטל ממנה דין עיר הנדחת, ונתברר שכל ממון שבה מותר בהנאה.

ובזה, **כשמתברר לבסוף שממון העיר מותר, בכל אופן הוא נחשב כממון הפקר, וכל הקודם זוכה בו.**

כי אף על פי שכל אחד שהעידו עליו שעבד עבודה זרה, מאחר שידע בעצמו שלא עבד עבודה זרה, לא סמך על העדים הללו, והיה מצפה שיבואו עדים להזים אותם, אף על פי כן כשנגמר דין העיר להיות עיר הנדחת, נתקבל הדבר בדעתו שאבד ממונו, ונחשב כמפקירו, משום שידע שהעיר נעשית עיר הנדחת, אף אם הוא עצמו לא עבד עבודה זרה, שהרי די בכך שרוב אנשי העיר יעבדו עבודה זרה, כדי שתעשה עיר הנדחת, ויאסר כל הממון שבה, ואם כן, אף על פי שידע שעדים שהעידו עליו שקר מעידים, אינו יודע שכן הוא לעניין עדות שאר אנשי העיר, ומאחר שרואה שהעידו על רוב אנשי העיר שעבדו עבודה זרה, סבור שבאמת תעשה עיר הנדחת, ונאסר גם ממונו בהנאה, ומחמת כן, הרי הוא כמפקירו, ולפיכך, כשלאחר מכן באו עדים והזימו את הראשונים, ובטל מהעיר דין עיר הנדחת, וחוזר ממונה להיות מותר בהנאה, נחשב הוא כממון של הפקר, וכל המחזיק בו זכה בו.

האומר אי אפשי בדבר זה הרי הוא כמפקירו

לדברי ריש לקיש, מי שקיבל מחבירו מתנה, ולאחר שזכה בה, אמר, "אי אפשי בה", נחשב הוא כמי שאומר "הרי היא הפקר", ומעתה מאחר שמפקירה, כל המחזיק בה זכה בה, ואינה חוזרת לידי הנותן.

ולפי פירוש רש"י וגרסתו, דין זה אמור רק במטלטלין, אבל מי שקיבל מחבירו קרקע בשטר מתנה, ואמר "אי אפשי בה", לא אמר כלום, שאין כוונתו לומר שהוא מפקיר את השדה, אלא כוונתו לומר שאינו חפץ שתהא המתנה קיימת, ומאחר שכבר זכה בשדה, והיא שלו, בכך שאינו חפץ שתהא המתנה קיימת, לא הפקיע ממנו כלום.

מקבל מתנה שאמר לאחר שזכה

מתנה זו תיבטל. מבוטלת. אי אפשי בה.

לפי גרסת הגמרא לפנינו, מי שקיבל מתנה מחבירו ואמר אחד מהלשונות הללו (א) מתנה זו תיבטל. (ב) מתנה זו מבוטלת. (ג) מתנה זו אי אפשי בה. - **דבריו קיימים.**

- **מתחילה רצו לומר, שדבריו קיימים, ואין כאן מתנה, אלא נשאר ברשות הנותן. ומכאן קשה**

לדברי ריש לקיש, שהאומר, "אי אפשי בה", הרי

הוא כמפקירה, וכל הקודם זכה בה.

- אולם למסקנה, דבריו קיימים, היינו שהוא אינו זוכה במתנה, אבל גם ברשות הנותן אינה נשארת, אלא הדבר הפקר כדברי ריש לקיש.

ולפי גרסת רש"י, מי שקיבל מחבירו שטר מתנת קרקע [כלומר שטר שכתוב בו קרקע זו נתונה לך] **ואמר אחד מהלשונות הללו (א) מתנה זו תיבטל. (ב) מתנה זו מבוטלת. (ג) מתנה זו אי אפשי בה. - לא אמר כלום.**

והסיבה לכך, **כי כל הלשונות הללו הם לשון עתיד, כלומר איני חפץ שיהא שטר המתנה קיים, ומאחר שכבר זכה בשדה, שוב אינו צריך שיהא שטר מתנה קיים, כדי שתישאר השדה ברשותו, ולפיכך לא אמר כלום, להפסיד לעצמו את השדה.**

מקבל מתנה שאמר לאחר שזכה

מתנה זו בטילה. אינה מתנה.

לפי גרסת הגמרא לפנינו, מי שקיבל מתנה מחבירו ואמר אחד מהלשונות הללו (א) מתנה זו בטלה. (ב) מתנה זו אינה מתנה. - לא אמר כלום. [כי אחרי שכבר זכה בא לא תצא מרשותו אלא אם כן מפקירה מכאן ולהבא או נותנה לאחרים אבל זה אינו אומר שמפקירה מכאן ולהבא, אלא אומר שלא זכה בה, וזהו סתם שקר בעלמא, כי באמת זכה, אבל אין בכך להוציא את המתנה מרשותו].

ולפי גרסת רש"י, מי שקיבל מחבירו שטר מתנת קרקע [כלומר שטר שכתוב בו קרקע זו נתונה לך] **ואמר אחד מהלשונות הללו (א) מתנה זו בטלה. (ב) מתנה זו אינה מתנה. - דבריו קיימים.**

והסיבה לכך, **כי כל הלשונות הללו הם לשון עבר, כלומר מעולם לא קבלתי מתנה זו, שכשקבלתי לא לשם מתנה קיבלתי ולא רציתי לזכות בה, ומאחר שהודאת בעל דין כמאה עדים היא נחשבת, הוא נאמן, ואם כן לא זכה בשדה מעולם.**

- מתחילה אמרו, שדבריו קיימים, ואין כאן מתנה, אלא נשארת ברשות הנותן. ומכאן קשה לדברי ריש לקיש, שאמר, שכשמקבל מתנת מטלטלים אומר "אי אפשי בה", ואינו זוכה בה הרי הוא כמפקירה, וכל הקודם זכה בה, וכאן למדנו שכשמקבל אינו זוכה במתנה, היא נשארת ביד הנותן.

- אולם דחו זאת ואמרו שיתכן, שדבריו קיימים, היינו שהוא אינו זוכה במתנה, אבל גם ברשות הנותן אינה נשארת, אלא הדבר הפקר כדברי ריש לקיש. [וכתב רש"י, שלפי האמת, אין צריך ליישוב זה, וניתן לומר, שבאמת בנידון זה, המתנה חוזרת לנותן, ואין הנידון דומה לדינו של ריש לקיש, כי ריש לקיש מדבר במי שאמר "אי אפשי" אחרי שכבר זכה במתנה, והוא בא ומפקירה מרשותו שלו, אבל בנידון זה, מאחר שאנו מבטלים את המתנה מחמת הודאת בעל דין, שאומר שלא זכה בה כלל, מאחר שאומר שלא זכה בה כלל מרשות הנותן, אין הדבר הפקר, כי מאחר שלא יצאה מרשות הנותן למקבל, לא יצאה מרשות הנותן כלל, כי לא רצה הנותן להוציא מרשותו, אלא לרשות המקבל, ולא לרשות הפקר].

האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו

מתחילה אמרו, שמבואר בברייתא, שכששנים היו שותפים בקרקע, ואמר האחד לחבירו, אחד מהלשונות הללו, (א) דין ודברים אין לי על שדה זו. (ב) אין לי עסק בה. (ג) ידי מסולקת הימנה. - לא אמר כלום. כלומר לא הפסיד זכותו בשדה. ואם כן מברייתא זו יש להקשות על דברי ריש לקיש, שאמר, שלשון "אי אפשי בה" הוא לשון המועיל להפקיר, ובברייתא זו מבואר, שהאומר "אי אפשי בה", לא אמר כלום.

ושוב ביארו את הברייתא באופן אחר, שלא יקשה ממנה על דברי ריש לקיש, והוא, שכוונת הברייתא לומר, שהאומר את כל הלשונות הללו יחד, כלומר, "דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה", כל דבריו נמשכים על "דין ודברים" שפתח בו, וכאילו אמר, "לא אדון ולא אדבר על שדה זו עם שום אדם, כי מוחזקת שלי היא, ואין לי עסק בה עם שום אדם בדין ודברים, וידי מסולקות הימנה בדין ודברים", ולכן לא הפסיד בשדה כלום, כי אדרבה כוונתו לומר שמוחזקת בידו ביותר.

הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה "אי אפשי בהם" א. כתב שטר מתנה לחבירו, [כדי שיזכה במתנה בקבלת השטר], וכשבא למסור לו את השטר, אמר חבירו שאינו חפץ במתנה, ["אי אפשי בה"], לא זכה בה המקבל, משום שאי אפשר להקנות דבר לאדם נגד רצונו. [והנכסים חוזרים

- ואין להקשות מדין זה על דברי ריש לקיש, שאמר, שכל מקבל מתנה שאמר "אי אפשי בה", הרי זה מפקירה, וכל הקודם זכה בה, ואינה חוזרת לנותן, כי דינו של ריש לקיש אמור, במקבל מתנה שכבר זכה בה, ואחר כך אמר "אי אפשי בה", אבל כשקודם שזכה בה אמר כן, אינו זוכה בה כדי להפקירה, אלא נשארת ביד הנותן, כי הנותן לא נותן אלא על דעת שיזכה המקבל, ולא על דעת שתהא מתנתו הפקר.

ב. כתב שטר מתנה לחבירו, [כדי שיזכה במתנה בקבלת השטר], ואחר שכבר קיבל את השטר, וזכה על ידי זה במתנה, אמר שאינו חפץ בה, ["אי אפשי בה"], לא ביטל את זכייתו, כי כבר נעשית שלו בשעה שקיבל את השטר. ואם היו עבדים בין הנכסים, והיה המקבל כהן, העבדים הללו אוכלים בתרומה, כדין עבדי כהן.

- ומתחילה היה נראה מדין זה, שהזוכה במתנה, ואומר "אי אפשי בה", לא הפקירה, ונשארת בידו, ואם כן, יש להקשות מדין זה, על דברי ריש לקיש, שאמר, שכל מקבל מתנה שאמר "אי אפשי בה", הרי הוא כמפקיר את המתנה, ואם כדבריו, הרי זה הפקיר את העבדים, ולמה יאכלו בתרומה.

- אולם ישבו דין זה אף כדברי ריש לקיש, שבאמת מקבל מתנה שאמר "אי אפשי בה", הפקיר את כל מה שזכה בו, ואם היו במתנה עבדים גם אותם הפקיר, והסיבה שהם אוכלים בתרומה, כי לדעת ריש לקיש, עבד שהפקירו רבו, אינו משוחרר בכך אלא מעבדות ממונית לרבו, אבל בדיני איסור והיתר עדיין נחשב כעבד, עד שיתן לו רבו שטר שחרור, ולדעת ריש לקיש, אפילו מי שהפקירו רבו ואינו מחוסר אלא שטר שחרור, הרי הוא אוכל בתרומה. ואם כן, באמת כל הנכסים שזכה בהם השני, יוצאים להפקר, אלא שהעבדים שבנכסים הללו, טעונים גם גט שחרור, ועד שיתן להם גט שחרור, הם אוכלים בתרומה.

ג. כתב שטר מתנה לחבירו, וזיכה לו את שטר המתנה בפניו על ידי אחר, [כלומר שנתן את השטר לאדם אחר, על מנת שיזכה למקבל], ובשעה שהשלישי קיבל את השטר, המקבל שתק, ולאחר מכן כשבאו לתת למקבל עצמו את השטר, אמר שאינו חפץ במתנה, ["אי אפשי בה"].

לדעת חכמים – משעה שקיבל השלישי את השטר, כבר זכה בו המקבל, שהרי ראה ושתק, ודינו כדין ב'.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – מאחר שבשעה שבאו לתת לו את השטר, אמר שאינו חפץ בו, הדבר מוכיח, שכבר מתחילה לא היה חפץ בו, ולכן לא זכה במתנה כדין א', כי אין מזכים לאדם נגד רצונו, ומה שמתחילה כשנתנו לשלישי את השטר לא אמר כלום, אינה הוכחה שהסכים לזכות במתנה, כי היה סבור שאין לו למחות, כל זמן שלא באים לתת לו עצמו, [והנכסים שייכים ליורשי הנותן].

נתברר ספק החטא אחר הקרבת אשם תלוי

מתוך משנתנו מבואר, שמי שהקריב אשם תלוי, מחמת שהיה מסופק אם חטא, ולאחר גמר ההקרבה נתברר אם חטא או לא, לדברי הכל קדושת הקרבן במקומה עומדת, והוא נאכל לכהנים כשאר אשמות.

והטעם לכך, כי נאמר בעניין אשם תלוי, "וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׁגִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא יָדַע וְנִסְלַח לוֹ", ללמד שהקרבת הזה קרב בעבור מי שלא ידע אם חטא בשעת הסליחה, כלומר בשעת כפרת הקרבן, ומעתה אף שאחר כך נודע לו אם חטא או לא, מאחר שבשעת ההקרבה עדיין לא נודע לו, הקרבן קרב בהכשר, ואין הדבר מעלה או מוריד אם לאחר מכן נודע לו אם חטא או לא.

עגלה ערופה מתי נאסרת

עגלה ערופה נאסרת בהנאה, ולפיכך טעונה קבורה, שנאמר בה, "וְעִרְפוּ שָׁם", ללמד ששם תהא קבורתה.

לדעת רב המנונא – כבר בחייה, עוד קודם עריפתה, היא נאסרת בהנאה, [ורבי ינאי שמע מרבותיו ממתו היא נאסרת, ושכח], והחברים היו אומרים, שמסתבר שאם היא נאסרת מחיים, בירידתה לנחל לצורך העריפה היא נאסרת.

ולדעת רבא – אין העגלה נאסרת בהנאה, אלא משעה שנערפה.

ומסקנת הגמרא, שכבר נחלקו תנאים במחלוקת זו, דברי רבא הם כדעת התנא של משנתנו,

ודברי רב המנונא הם כדעת תנא דבי רבי

ישמעאל, וכדעת תנא של ברייתא.

דף כ"ה

השוחט אותו ואת בנו שאחד מהם הוא

פרת חטאת או שור הנסקל או עגלה ערופה

לדעת רבי שמעון, שחיטה שאינה מתירה את הבשר באכילה, אינה נחשבת שחיטה, אלא נחשבת כשאר מיתות שאינן שחיטות, ולפיכך, כששחט "אותו ואת בנו" ביום אחד, ואחד מהם לא הותר באכילה על ידי השחיטה, לא עבר באיסור "אותו ואת בנו".

ולדעת חכמים, כל שחיטה, אף שאינה מתירה את הבשר באכילה, נחשבת כשחיטה, ומתחייב בה, כששחט כך "אותו ואת בנו".

ולהלן יתבארו בעזה"י כמה פרטים היוצאים ממחלוקת זו.

א. שחט "אותו ואת בנו", ואחד מהם היה פרה אדומה, ששחטה לשם עשיית פרה אדומה.

< לדעת חכמים – עבר באיסור אותו ואת בנו, כי גם כשהשחיטה אינה מתירה באכילה, השוחט עובר על האיסור הזה.

< ולדעת רבי שמעון – מאחר שהשחיטה לשם פרה אדומה אינה מתירה באכילה, הרי היא כאילו לא נשחטה, ואם כן אין כאן שחיטת "אותו ואת בנו" ולא עבר באיסור "אותו ואת בנו".

ב. שחט "אותו ואת בנו", ואחד מהם היה שור שנגמר דינו לסקילה.

< לדעת חכמים – עבר באיסור אותו ואת בנו, כי גם כשהשחיטה אינה מתירה באכילה, השוחט עובר על האיסור הזה.

< ולדעת רבי שמעון – מאחר ששור שנגמר דינו לסקילה אסור בהנאה, ואין השחיטה מתירה אותו באכילה, הרי הוא כאילו לא נשחט, ואם כן אין כאן שחיטת "אותו ואת בנו" ולא עבר באיסור "אותו ואת בנו".

ג. שחט "אותו ואת בנו", ואחד מהם היה עגלה, שעמדה להיות עגלה ערופה.

< לדעת חכמים – עבר באיסור אותו ואת בנו, כי גם כשהשחיטה אינה מתירה באכילה, השוחט עובר על האיסור הזה.

< ולדעת רבי שמעון – מאחר שעגלה ערופה אסורה, השחיטה אינה מתירה אותה באכילה, והרי היא כאילו לא נשחטה, ואם כן אין כאן שחיטת "אותו ואת בנו" ולא עבר באיסור "אותו ואת בנו". ומשנה זו היא כדעת האומרים, שעגלה ערופה נאסרת קודם העריפה, משעה שהורידה לנחל, לצורך העריפה.

אבל לדעת האומרים, שעגלה ערופה אינה נאסרת אלא משעת עריפתה, אבל קודם לכן אינה נאסרת, ולכן, אם נשחטה, שחיטה ראויה היא, ולפיכך, מודה בזה רבי שמעון, שהשוחט אותו ואת בנו, שאחד מהם עגלה העומדת לעריפה, שעבר באיסור "אותו ואת בנו".

ואין לומר, שגם לדעתם חולק רבי שמעון, ואומר, שהשחיטה אינה ראויה, שלדעתו לא הקפידה תורה בעריפה דווקא, ואם כן כשהיא נשחטת, הרי זה כאילו נערפה, ובכך נאסרה בהנאה. והסיבה שאין לומר כן, כי לא מצינו בשום משנה או ברייתא דעה כזו, שהכשר העגלה הוא בין בשחיטה ובין בעריפה. [ואדרבה מצינו משנה בה מבואר, שאין העגלה כשרה בשחיטה אלא בעריפה].

איסור הנאה בצפורי מצורע

מסדר טהרת המצורע, כשנרפא ממנו הנגע, הוא מביא שתי צפורים, האחת נשחטת, ואחת משולחת מתוך העיר אל חוץ העיר, ונחלקו החכמים מי מהם אסורה, וממתי, ומנין. [כמבואר במקומות אחרים].

וכאן בסוגיה הביאו רק את דעת תנא דבי רבי ישמעאל, הלומד, שציפורי מצורע נאסרות מחיים, וטעמו, משום שנאמר מכשיר ומכפר בפנים, [מכשיר אשם מצורע, מכפר שאר קרבנות], ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, [מכשיר ציפורי מצורע, מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח], ומעתה כשם שבפנים דין המכשיר כדין המכפר, [ששניהם אסורים בהנאה בשווה], כך בחוץ, דין המכשיר כדין המכפר, וכשם ששעיר המשתלח שהוא מכפר חיצון, אסור בהנאה מחיים, כשאר קדשים, כך מכשיר חיצון, כלומר ציפורי מצורע, אסורים בהנאה מחיים.

ומאחר שרבי ישמעאל משווה מכשיר חיצון

למכפר חיזון, כל שכן שהוא משווה את שני המכפרים החיצוניים, ואם כן למדנו שלדעתו, כשם ששעיר הנעשה בחוץ נאסר מחיים, כך עגלה ערופה הנעשית בחוץ נאסרת מחיים.

מי מביא אשם תלוי

בעניין הבאת אשם תלוי נאמר, "וְאִם נִפְּשׁ כִּי תִחָטָא וְעִשְׂתָּהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ", ללמד, שהמסופק אם חטא, מביא אשם תלוי.

לדעת רבי אליעזר ובבא בן בוטא – הכתוב הזה לא בא להורות שהמסופק אם חטא, מחויב בהבאת אשם תלוי, כי אם היה הדבר חובה, על כרחך היה מתכפר בקרבן הזה, ואם כן, אף אם אחר כך היה מתברר הספק, שבאמת חטא, לא היה מחויב להביא קרבן חטאת, שאין שתי כפרות על חטא אחד, ומתוך כך שזה שמתחילה היה מסופק אם חטא [בדבר שזדונו כרת ושגגתו לא תעשה] ולאחר מכן נתברר לו שחטא, שהוא מחויב להביא חטאת, על כרחך מתחילה לא היה מחויב להביא אשם תלוי, אלא שהיה יכול לעשות כן, להתנדב להביאו, [ולכן ראוי שיעשה כן ויתנדב ויביא], ומכל מקום, מאחר שה**באת אשם תלוי נדבה היא כעולה ושלמים**, הרוצה להתנדב אשם תלוי רשאי, ואף **בכל יום ובכל עת שירצה, מתנדב אדם אשם תלוי**, [והוא נקרא **אשם חסידיים**].

ולדעת חכמים ורבי אליעזר דאמרו לו – אף על פי שבאמת כן הוא, שהמסופק אם חטא והביא אשם תלוי, ולאחר מכן נודע לו שחטא, מחויב הוא חטאת, אין מזה שום ראייה שהאשם הזה הוא דבר הבא בנדבה, כי ניתן לומר, שבאמת רק החטאת היא המכפרת, והסיבה שצוותה תורה להביא אשם תלוי, משום שחסה תורה על אדם זה, שחטא, ואינו יודע, שאינו יכול להתכפר, ועל ידי זה יבואו עליו יסורים, לפיכך אמרה תורה, יקריב אשם תלוי, להגן עליו מן היסורים, אבל אינו מכפר עליו, ומכל מקום **רק מי שנסתפק אם עבר איסור, יכול להביא אשם תלוי, אבל אינו בא בנדר ונדבה**.

- **לדעת חכמים, רק מי שנסתפק אם חטא באיסור לא תעשה שחייבים על זדונו כרת**, הוא מביא אשם תלוי, **שכן יש ללמוד בגזרה שווה**, שנאמר לעניין קרבן חטאת, "וְאִם נִפְּשׁ אַחַת תִּחָטָא בְּשִׁגְגָה מִעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאֲשֵׁם", וכן נאמר לעניין אשם תלוי, "וְאִם נִפְּשׁ כִּי תִחָטָא וְעִשְׂתָּהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ", והרי זה מלמד, שכשם שאין חטאת באה, אלא על חטא ודאי של איסור לא תעשה, שחייבים על זדונו כרת, כך אין אשם תלוי בא, אלא על ספק חטא, באיסור לא תעשה, שחייבים על זדונו כרת.

- **ולדעת רבי אליעזר דאמרו לו, כל המסופק אם חטא באיזה איסור, [בין שחייבים על זדונו כרת, ובין שאין חייבים על זדונו כרת], הרי זה מביא אשם תלוי**, שנאמר "וְאִם נִפְּשׁ כִּי תִחָטָא וְעִשְׂתָּהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ", וכל איסורים בכלל זה, **ולפיכך אף כשאינו זוכר שיש בידו ספק חטא, יכול אדם להביא אשם תלוי בכל יום, חוץ ממחרת יום הכיפורים**, שכן אי אפשר שלא בא לידו איזה ספק איסור, שניתן להביא בעבורו אשם תלוי, חוץ ממחרת יום הכיפורים, שכבר נתכפר על ידי יום הכיפורים, ובוודאי אין עליו שום חטא. [ולדעה זו, יש חילוק בין כפרת אשם תלוי על איסור לא תעשה שחייבים על זדונו כרת, לבין כפרת אשם תלוי על איסור לא תעשה שאין חייבים על זדונו כרת. שעל הראשון אין האשם הזה מכפר, אלא מגן מן היסורים עד שיביא חטאת, כשייודע לו שחטא. אבל על השני הוא מכפר כפרה גמורה, שהרי גם כשייודע לו שחטא, לא יביא חטאת, שאין חטאת באה אלא על איסור לא תעשה שחייבים על זדונו כרת].

חילוק בין כפרת אשם ודאי לכפרת אשם תלוי

שנינו בברייתא, שיש חילוק בין כפרת חמש אשמות ודאי, [אשם גזילות. אשם מעילות. אשם שפחה חרופה. אשם נזיר. אשם מצורע], לבין כפרת אשם תלוי.

לדברי רב יוסף – החילוק הוא, שאשם ודאי מכפר כפרה גמורה, ואין צריך כפרה אחרת. ואשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה, אלא מגן

מן היסורים, אבל כשייודע לו שחטא, מביא חטאת. [וזה כדעת חכמים. אבל לדעת רבי אליעזר דאמרו לו, גם אשם תלוי, פעמים מכפר כפרה גמורה, והוא, כשבא על איסור שאין חייבים על זדונו כרת].

ולדברי רבינא – החילוק הוא, שאשם ודאי אין אחר מכפר תחתיו, והמחויב בו, לעולם לא יתכפר ולא יפטר עד שיביאנו. אבל אשם תלוי,

יום הכיפורים מכפר תחתיו, וכל שעבר יום הכיפורים על המחויב אשם תלוי, נתכפר ביום הכיפורים, ופטור מלהביא אשם תלוי. [נחילוק זה מבואר גם במשנתנו. ובעזה"י להלן יתבאר טעם הדבר].

המחויב חטאת. או אשם ודאי. או אשם תלוי.

ועבר עליו יום כיפורים

מי שחטא בדבר שכפרתו חטאת או אשם ודאי, וקודם שהביא, עבר עליו יום הכיפורים, לא נתכפר בכך מחטאו, ועדיין הוא מחויב להביא את קרבנו לאחר יום הכיפורים.

אבל מי שנסתפק אם חטא, שכל זמן שהוא מסופק בדבר, מחויב להביא אשם תלוי, אם עבר יום הכיפורים קודם שהביאו, נפטור מלהביא את האשם התלוי, כי יום הכיפורים מכפר עליו.

א. לדברי רב דימי אמר רבי אמי אמר רבי חנינא – עניין זה, שאין יום הכיפורים מכפר על חטאים שחייב עליהם חטאת או אשם ודאי, למד, מהכתוב האמור בהקרבת השעיר הנעשה בפנים ביום הכפורים, שנאמר בו, "וְכָפַר עַל חַטָּאתָם וְכֹן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשְּׂכָן אִתְּם בְּתוֹךְ טַמְאֹתָם", למדנו שהוא מכפר על פשעים ועל חטאים, ופשעים הם מה שעשה במזיד, [בכוונה למרוד בקב"ה, שכן נאמר לשון זה על מרידה, כמו שאמר יהורם מלך ישראל "מִלְּךָ מוֹאָב פָּשַׁע בֵּי",] וחטאים הם מה שעשה בשוגג, והשוותה תורה את הפשעים והחטאים שיום הכפורים מכפר עליהם, ללמד, שכשם שאינו מכפר אלא על פשעים שאין חייב קרבן לכפרתם, [שכן אין קרבן בא על המזיד], כך אינו מכפר אלא על חטאים שאין חייב קרבן לכפרתם, [כגון איסורים שאין חייבים על זדונם כרת כנבלה], אבל חטאים שחייב קרבן על כפרתם, [כחטאות ואשמות ודאי], אין יום הכפורים מכפר עליהם.

- **אולם הקשו על דבריו, שכן מצינו, שקרבן זה של יום הכיפורים מועטת כפרתו, שאינו מכפר אלא על חטא [של טומאת מקדש וקדשיו] שאינו ידוע לו, [כגון שמתחילה ידע שנטמא, אבל כשכנס למקדש שכח שהוא טמא, ועדיין אינו זוכר זאת], אבל שעיר המשתלח, שמרובה כפרתו, שמכפר אף על חטא הידוע לו, הוא הדין שיכפר אף על חטאים שחייבים עליהם קרבן.**

ב. **ולדברי אביי וכן לדברי רבין אמר רבי יוסי אמר ריש לקיש – עניין זה, שאין יום הכיפורים מכפר על חטאים שחייב עליהם חטאת או אשם ודאי, למד, מהכתוב האמור בשעיר המשתלח ביום הכפורים, שנאמר בו, "וְיָסַמֵּךְ אֶהְרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי וְהִתְנַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם וְנָתַן אִתָּם עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשָׁלַח בְּיַד אִישׁ עֲתִי הַמִּדְבָּרָה",** למדנו שהוא מכפר על פשעים ועל חטאים, ופשעים הם מה שעשה במזיד, וחטאים הם מה שעשה בשוגג, והשוותה תורה את הפשעים והחטאים שיום הכפורים מכפר עליהם, ללמד, שכשם שאינו מכפר אלא על פשעים שאין חייב קרבן לכפרתם, [שכן אין קרבן בא על המזיד], כך אינו מכפר אלא על חטאים שאין חייב קרבן לכפרתם, [כגון איסורים שאין חייבים על זדונם כרת כנבלה], אבל חטאים שחייב קרבן על כפרתם, [כחטאות ואשמות ודאי], אין יום הכפורים מכפר עליהם.

ואף שיש פשעים שחייבים עליהם קרבן, [כאותם ארבעה המביאים על הזדון כשגגה כפי שנתבאר בפרק שני], על כרחך פשעים האמורים בכתוב הזה, הם אלו שאין חייבים עליהם קרבן, שכן בכתוב הזה כבר נאמר "עֲוֹנוֹת", והעוונות הם דברים שעשה במזיד, [כמו שנאמר "כִּי דָבַר ה' בְּזָה וְאֶת מִצְוֹתָיו הִפְרָה הַקֶּרֶת תִּקְרָת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֲוֹנָה בָּהּ", הרי שהבוזה דבר ה', שהוא מזיד, נחשב הדבר לעוון], ואם כן למה נאמר שוב פשעים, על כרחך הכוונה לפשעים שאין בהם קרבן, שנכתבו כדי ללמד, שגם החטאים הם אלו שאין בהם קרבן. אבל חטאים שחייב עליהם קרבן, אין יום הכיפורים מכפר עליהם.

ג. **ולדברי רבי אלעזר – עניין זה, שאין יום הכיפורים מכפר על חטאים שחייב עליהם חטאת או אשם ודאי, אבל הוא מכפר על חטאים שחייב עליהם אשם תלוי, למד, מהכתוב האמור בעניין כפרת יום הכיפורים "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְוּ", שמשמע מהכתוב הזה, שיום הכיפורים מכפר על חטאים שאינם אלא לפני ה', כלומר שהחוטא עצמו אינו יודע אם חטא או לא, ורק הקב"ה יודע, כגון מי שנסתפק אם חטא, שהוא מחויב אשם תלוי, עליו יום הכיפורים מכפר, ופוטרו מלהביא את הקרבן הזה, [ובכלל זה, מי שבא לידו ספק עבירה, אפילו ביום הכיפורים עם חשיכה, היום מכפר עליו, שכל היום מכפר], אבל מי שיודע בוודאות שחטא, כגון**

חייבי חטאות ואשמות ודאי, **אין יום הכיפורים מכפר על חטאו**, ומחויב להביא את קרבנו אף אחר יום הכיפורים.

דף כ"ו

המחויב מלקות ועבר עליו יום הכיפורים

מי שחטא בדבר שחייבים עליו מלקות ועבר עליו יום הכיפורים.

אם לא התרו בו קודם שחטא, **שאין עליו עונש מלקות בפועל**, אלא חטא בלבד, [שאין לוקה, אלא אם כן התרו בו ועבר על ההתראה], **יום הכיפורים מכפר על חטאו**.

אבל אם התרו בו, ונתחייב עונש מלקות, אינו נפטר ממנו על ידי יום הכיפורים, ולכן **ילקה אף אחר יום הכיפורים**.

קרבנות הבאים מחמת ספק

שאין יום כיפורים פוטרם

נתבאר לעיל, שכל חטא שאין מכיר בו אלא הקב"ה, אבל האדם מסופק בו אם חטא או לא, יום הכיפורים מכפר עליו, ופוטר את האדם מקרבן שהיה מחויב בו מחמת הספק. [ולכן חייבי אשם תלוי שעבר עליהם יום הכיפורים נפטרו מאשם תלוי].

אולם יש קרבנות הבאים מחמת הספק, שאינם באים לכפר, אלא לצורך אחר, ומהם אין האדם נפטר, אף אם עבר עליו יום הכיפורים, כי נאמר בעניין כפרת יום הכיפורים "לְכָל חַטָּאתָם", ללמד, שיום הכיפורים אינו מכפר אלא על חטאים, ולא על דברים אחרים שאינם חטאים.

ולהלן יבואו מספר קרבנות הבאים מחמת הספק, ולא לכפר, אלא לצורך אחר, ולכן חיובם הוא גם כשעבר יום הכיפורים.

א. ספק יולדת.

מי שהפילה ספק וולד, הרי זו ספק יולדת, ומחמת הספק הזה היא טמאה מספק, ומביאה קרבן להיטהר, [עולת עוף הבאה בתנאי, וחטאת העוף הבאה על הספק].

וקרבן זה אינו בא לכפר עליה, אלא לטהר אותה לאכול קדשים, ולכן גם כשעבר עליה יום הכיפורים קודם שהביאה את קרבנה, אינה נפטרת ממנו.

ודין זה הוא גם לדברי רבי שמעון בר יוחי, האומר, שיוולדת חוטאת היא, משום שבשעה שכורעת לילד, נשבעת שלא תיזקק לבעלה. כי גם לדבריו, הקרבן שמביאה אינו בא לכפר על חטא זה, אלא רק לטהרה לאכול קדשים, והכפרה על חטאה היא צער הלידה.

ב. ספק מצורע.

מי שהוא ספק מצורע, מחמת הספק הזה עליו להביא קרבן להיטהר מטומאתו.

וקרבן זה מאחר שאינו בא לכפר עליו, אלא לטהר אותו לאכול קדשים, לכן גם כשעבר עליו יום הכיפורים קודם שהביא את קרבנו, אינו נפטר ממנו.

ודין זה הוא גם לדברי רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, שהמצורע חוטא הוא שכן הצרעת היא עונש הבא על שבעה מיני חטאים. כי גם לדבריו, הקרבן שהמצורע מביא אינו בא לכפר על חטא שחטא, אלא רק לטהר אותו לאכול קדשים, והכפרה על חטאו היא צער הנגע.

ג. ספק נזיר.

נזיר שהוא ספק טמא, מחמת הספק הזה, עליו להיטהר, ולהביא קרבנות נזיר טמא, וחוזר ומונה נזירות טהרה.

וקרבן זה, מאחר שאינו בא לכפר עליו, אלא להחיל עליו נזירות טהרה, לכן גם כשעבר עליו יום הכיפורים קודם שהביא את קרבנו, אינו נפטר ממנו.

ודין זה הוא גם לדברי רבי אלעזר בן הקפר, שנזיר חוטא הוא משום שציער עצמו מן היין. כי גם לדבריו, הקרבן שהנזיר מביא אינו בא לכפר על חטא שחטא בנזירות, אלא רק להחיל עליו נזירות טהרה, והכפרה על חטאו היא בכך שמתנוול בגידול השער.

ד. ספק סוטה.

מי שקינא לה בעלה ונסתרה, והרי הדבר ספק, אם נטמאה בסתירתה, הרי זו שותה מים המרים, ומביאה מנחת קנאות.

וקרבן זה מחויבת היא בו, אף עם עבר עליה יום הכיפורים, ואין יום הכיפורים פוטרם ממנו.

לדברי רב הושעיא – הסיבה שאינה נפטרת מקרבן זה על ידי יום הכיפורים, כי קרבן זה אינו בא לכפר עליה, אלא להתירה לבעלה.

ולדברי אבוי – הסיבה שאינה נפטרת מקרבן זה על ידי יום הכיפורים, כי אם חטאה בסתירתה, אין זה חטא שאינו ידוע אלא לקב"ה, שהרי היא והבועל יודעים אם חטאו, ומאחר שהם יודעים את הדבר, אין יום הכיפורים מכפר על כך.

ולדברי רבא – הסיבה שאינה נפטרת מקרבן זה על ידי יום הכיפורים, כי קרבן זה אינו בא לכפר עליה, אלא לברר אם חטאה או לא.

ה. עגלה ערופה.

כשנמצא חלל, ואין ידוע מי הרגו, העיר הקרובה אל החלל מביאה עגלה ערופה.

ועגלה זו, אף על פי שבאה על הספק, שאין ידוע מי הרג את החלל, מחויבים להביאה אף אם עבר יום הכיפורים, ואינו פוטר אותם מלהביאה.

לדברי אבוי – הסיבה שאינם נפטרים על ידי יום הכיפורים, כי חטא זה אינו חטא שאין יודע ממנו אלא הקב"ה, שהרי ההורג גם כן יודע מי הרג את העגלה, ומאחר שיש מי שידע מי הרג, אין יום הכיפורים מכפר.

ולדברי רבא – הסיבה שאינם נפטרים על ידי יום הכיפורים, כי נאמר בכתוב, "וְלֹאֲרָץ לֹא יִכָּפֵר לְדָם אֲשֶׁר שִׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שִׁפְכוּ", ללמד, שאין לדבר שום כפרה, אלא או עגלה ערופה, או עשיית דין בהורג, אבל יום הכיפורים אינו מכפר על כך.

ולדברי רב פפא – הסיבה שאינם נפטרים על ידי יום הכיפורים, כי נאמר בכתוב, "כִּפֹּר לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ ה' וְאֵל תַּתּוֹן דָּם נָקִי בְּקָרֵב עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם", ללמד, שראויה כפרה זו שתכפר אף על חטא זה של יוצאי מצרים, ומתוך כך שמועילה כפרת העגלה אף לחטא כזה של יוצאי מצרים, שעברו ממנו הרבה ימי כיפור, למדנו, שיום כיפור אינו מכפר על כך.

חטא שאין מכיר בו אלא הקב"ה

יום הכיפורים מכפר עליו רק עד שיודע לו

נתבאר, שהכתוב, "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ", מלמד, שמי שנסתפק אם חטא, שהוא מחויב אשם תלוי, מאחר שחטא זה אין מכיר בו אלא הקב"ה, יום הכיפורים מכפר עליו, ופוטר מלהביא אשם תלוי.

אולם אין יום הכיפורים פוטר אלא מאשם תלוי, אבל אם לאחר יום הכיפורים יתודע לו שחטא בוודאי, מעתה חייב להביא חטאת, ולא נפטר ממנה על ידי יום הכיפורים, אף על פי שבשעה שהיה יום הכיפורים, נתכפר לו החטא שהיה אז ידוע רק לקב"ה.

והסיבה לכך, כי נאמר בכתוב בעניין חטאת, "או הוֹדַע אֱלֹהֵי חַטָּאתוֹ", יתר, ללמד עניין זה, שכל שנודע לו הדבר, אף שמתחילה נתכפר לו על ידי יום הכיפורים, עתה שנודע לו, יביא חטאתו.

ידיעה האמורה בחטאת

אין אדם מביא קרבן חטאת, אלא אם כן נודע לו בוודאות שחטא בשוגג, שנאמר בעניין החטאת, "או הוֹדַע אֱלֹהֵי חַטָּאתוֹ".

ועניין זה נכתב בתורה שלוש פעמים.

פעם אחת בפרשת העלם דבר של ציבור, "וְנִוְדָעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עֲלֶיךָ וְהִקְרִיבוּ הַקֹּהֶל".

ופעם אחת בפרשת חטאת נשיא, "או הוֹדַע אֱלֹהֵי חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנוֹ".

ופעם אחת בפרשת חטאת יחיד, "או הוֹדַע אֱלֹהֵי חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהִבִּיא קָרְבָּנוֹ".

וּמִתְחִילָה אָמְרוּ, שֶׁאִמְנָם, לְלַמַּד שֶׁבְּכָל הַחַטָּאוֹת הַדִּין כֵּן, שֶׁאִין מִבִּיאים אֵלָּא אִם כֵּן נֹדַע הַדָּבָר בּוֹדְאוֹת, לֹא הִיָּה דִי לְכַתּוֹב זֹאת בְּפִרְשָׁה אַחַת, וְיִלְמְדוּ הָאֲחֵרוֹת מִמֶּנָּה.

כִּי אִם הִיָּה עֲנִיין זֶה נִכְתָּב רַק בַּחַטָּאת יַחֲדָה, הִיָּה מִקוֹם לֹמַר, שֶׁרַק הַיַּחֲדָה שֶׁהִקְלָה עָלֶיךָ תוֹרָה, שֶׁכָּל חַטָּאוֹת שְׁלוֹ הֵן נִקְבָּה, לֹא הַחֲמִירָה עָלֶיךָ לְהִבִּיא חַטָּאת, אֵלָּא אִם כֵּן יָדַע בּוֹדְאוֹת שַׁחַטָּא, אֲבָל נִשְׂיָא, שֶׁהַחֲמִירָה עָלֶיךָ תוֹרָה לְהִבִּיא עַל רֹב חַטָּאים שְׁעִיר, וְכֵן צִיבּוֹר, שֶׁבְּכָל חַטָּאים מִבִּיאים זְכָרִים, הַחֲמִירָה עֲלֵיהֶם גַּם בְּזֶה, שִׁיבִיאוּ חַטָּאת, אֲפִי כִשְׂאִין הַדָּבָר יָדוּעַ בּוֹדְאוֹת.

וְכִמוֹ כֵּן אִם הִיָּה עֲנִיין זֶה נִכְתָּב רַק בַּחַטָּאת נִשְׂיָא, הִיָּה מִקוֹם לֹמַר, שֶׁרַק הַנִּשְׂיָא שֶׁהִקְלָה עָלֶיךָ תוֹרָה, לֹא יִבִּיא חַטָּאת, אֵלָּא אִם כֵּן יָדַע בּוֹדְאוֹת שַׁחַטָּא, אֲבָל הַיַּחֲדָה וְהַצִּיבּוֹר שֶׁהַחֲמִירָה עֲלֵיהֶם תוֹרָה, יִבִּיאוּ חַטָּאת, אֲפִי כִשְׂאִין הַדָּבָר

ידוע בוודאות. והדבר שהחמירה תורה על היחיד יותר מנשיא, הוא, שהיחיד מביא קרבן עולה ויורד כשנשבע בשקר שאינו יודע עדות לחבירו, והנשיא אינו מביא קרבן זה, [כי מלך לא מעיד ולא מעידים לו]. והדבר שהחמירה תורה על הציבור יותר מנשיא, הוא, שהציבור מביא קרבן זכר אף כשחטאו בעבודה זרה, והנשיא שחטא בעבודה זרה מביא קרבן נקיבה.

וכמו כן, אם היה עניין זה נכתב רק בחטאת ציבור, היה שמקום לומר, שרק הציבור, שהקלה עליו תורה, שאינו מביא חטאת [העלם דבר של ציבור], אלא בשגגת מעשה מחמת הוראת טעות של בי"ד, [כלומר שבי"ד הורו בטעות על דבר איסור שהוא מותר, ועשו הציבור על פיהם], לא החמירה עליו להביא חטאת, אלא אם כן נודע בוודאות שחטאו, אבל יחיד ונשיא, שהחמירה עליהם תורה, להביא חטאת על שגגת מעשה אף בלא שהיה הדבר מחמת טעות בהוראה, [כגון שידעו שחלב אסור אבל טעו שאין זה חלב אלא שומן], החמירה עליהם גם בזה, שיביאו חטאת, אף כשאין הדבר ידוע בוודאות.

וכמו כן, אם היה עניין זה נכתב, גם בחטאת נשיא וגם בחטאת ציבור, היה מקום לומר, שרק עליהם הקלה תורה, שלא יביאו חטאת אלא אם כן נודע הדבר בוודאות, אבל על היחיד החמירה, שיביא חטאת, אף בלא שנודע הדבר בוודאות. שכן מצינו דבר נוסף, שבו היחיד חמור מנשיא ומציבור, והוא, שרק היחיד מביא קרבן עולה ויורד כשנשבע בשקר שאינו יודע עדות לחבירו, אבל נשיא וציבור אינם מביאים קרבן כזה לעולם.

וכמו כן, אם היה עניין זה נכתב גם בחטאת יחיד וגם בחטאת נשיא, היה מקום לומר, שרק עליהם הקלה תורה שלא יביאו חטאת אלא אם כן נודע הדבר בוודאות, אבל על הציבור החמירה, שיביאו חטאת אף בלא שנודע הדבר בוודאות. שכן מצינו דבר נוסף, שבו הציבור חמור מיחיד ונשיא, והוא, שהציבור, כל חטאתם היא זכרים, אבל יחיד ונשיא מקריבים נקבות לחטאת.

אבל די היה לכתוב עניין זה בחטאת יחיד ובחטאת ציבור, ומהם היינו למדים, בבניין אב, שכמו כן חטאת נשיא, אינה באה אלא אם כן נודע הדבר בוודאות.

ומתוך שנכתב דין זה גם בחטאת נשיא, מאחר שאינו נצרך לגופו, הרי זה בא ללמד את הדין האמור לעיל, שמי שהיה מחויב אשם תלוי, ונפטר על ידי יום הכיפורים, אם לאחר מכן ייודע לו שחטא בוודאי, מתחייב חטאת.

- אולם אביי דחה זאת, ואמר, שגם אם היה עניין זה נכתב, בחטאת יחיד ובחטאת ציבור, היה מקום לומר, שרק עליהם הקלה תורה שלא יביאו חטאת אלא אם כן נודע הדבר בוודאות, אבל על הנשיא החמירה, שיביא חטאת אף בלא שנודע הדבר בוודאות. שכן מצינו דבר, שבו הנשיא אינו שווה לציבור וליחיד, והוא, שדינו של הנשיא יכול להשתנות אם יעבור מנשיאותו מה שאין כן ציבור ויחיד שדינם אינו משתנה. ואם כן, אין כאן שום כתוב, ללמוד ממנו את הדין המבואר לעיל, שמי שהיה מחויב אשם תלוי, ונפטר על ידי יום הכיפורים, אם לאחר מכן ייודע לו שחטא בוודאי, מתחייב חטאת.

📖 ולמסקנה אמר אביי, שבאמת די היה לכתוב עניין זה באחד מהפרשות, והיו שאר הפרשות למדות ממנו בגזרה שווה. ומתוך כך שחזרה תורה על בכל הפרשות שכשנודע לו שחטא יביא חטאת, הרי אלו כתובים יתרים, ללמוד מהם, שכל שנודע לו הדבר, אף שמתחילה היה הדבר בספק, וכבר נפטר ממנו על ידי יום הכיפורים, עתה כשנודע לו בוודאות שחטא, יביא חטאת.

ולא זו בלבד, אלא כל שנודע לו שחטא, אף שמתחילה היה הדבר בספק, והביא על כך בפועל אשם תלוי, עתה כשנודע לו בוודאות שחטא, יביא חטאת. [ואשם תלוי שבא מתחילה, לא לכפרה בא, אלא להגן עליו מן היסורים. כדעת רבא. ולא כדעת רבי זירא, שאמר, שהאשם בא, כדי שאם ימות קודם שיודע לו, על ידי הקרבת האשם, ימות בלא עוון].

ספק יולדת שנודע לה ספקה

כבר נתבאר, שהיולדת, כשנטהרת מטומאת לידה, מביאה קרבן, [עשירה מביאה כבש לעולה ותור או בן יונה לחטאת, ועניה מביאה שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת]. ומי שהיא ספק יולדת, [כגון הפילה ספק וולד ספק אינו וולד כפי שנתבאר בדף ז'], מביאה קרבן יולדת הבא על הספק, והוא עולת העוף וחטאת העוף, העולה באה על תנאי, אם ילדה הרי זו עולת יולדת, ואם לא ילדה הרי זו עולת נדבה, והחטאת אינה

באה בתנאי, אלא באה על הספק ואינה נאכלת.

א. אם קודם המליקה נודע בוודאי שלא ילדה וולד.

- נתברר שלא קדשה חטאת העוף כלל, ויוצאת לחולין, או נמכרת ליולדת אחרת, הצריכה עוף כזה.

ב. ואם אחר מליקת החטאת נודע בוודאי שלא ילדה וולד.

- נתברר שהחטאת לא קדשה כלל כנ"ל, ומדין תורה הרי היא חולין גמורים, ומותרת בהנאה, אבל חכמים אסרו אותה בהנאה, שמא יטעו הרואים את הנהנה ממנה, ויהיו סבורים שלא נודע שילדה, ועדיין היא בחזקת חטאת העוף הבאה על הספק, וכשיראו שנהנים ממנה, יטעו לומר שמותר להנות מחטאת העוף הבאה על הספק, ולפיכך אמרו חכמים שתיקבר.

ג. ואם קודם המליקה נודע בוודאי שילדה וולד.

- נתברר שטעונה קרבן זה בוודאי, ולפיכך קרב

הקרבן בתורת ודאי, והחטאת נאכלת.

ד. ואם אחר המליקה נודע בוודאי שילדה וולד.

- לדעת רב, מאחר שנודע שטעונה קרבן זה, מזה מדמו, וממצה מדמו על המזבח, כדין קרבן ודאי, והחטאת נאכלת כחטאת ודאי.

- ולדעת רבי יוחנן, אף שכן הוא דין התורה, גזרו חכמים, שהחטאת נאסרת באכילה, מהטעם הנ"ל, שמא יטעו הרואים את הכהן האוכל ממנה, ויהיו סבורים שלא נודע שילדה, ועדיין היא בחזקת חטאת העוף הבאה על הספק, וכשיראו שאוכל ממנה, יטעו לומר שמותר לאכול מחטאת העוף הבאה על הספק, ולפיכך אמרו חכמים שאסורה באכילה.

קנה שתי בהמות בכסף שהפריש לאשמו

רוב אשמות קרבים מהאיל השווה שני סלעים, [=שמונה זוז], ומי שהיה חייב קרבן אשם, והפריש שני סלעים לקנות בהם אשמו, נתקדשו הסלעים לקנות בהם אשם. ולהלן יתבאר מה הדין כשקנה בכסף הזה שתי בהמות.

א. קנה בכסף שני אילים לצורך אשמו.

אם היה אחד מהאילים שווה לבדו שני סלעים, [כגון שהמוכר מכר לו את הבהמות בזול, או שהבהמות הושבחו אחר המכירה], אותו איל הוכשר להיקרב לאשם, ולפיכך יקריבנו לאשמו. והאיל השני נידון כמותר אשם, שהוא רועה עד שיהיה בו מום, ואז הוא נפדה, ובמעוֹת מביאים קרבנות נדבה.

ב. קנה בכסף שני אילים לאכילת עצמו.

אם שגג ושכח שהיה הכסף קדוש, לקנות בו אשם, וקנה בו בהמות לצורך אכילת חולין, הרי זה מעל, ולפיכך, הכסף והבהמות הן חולין, ועל מה שמעל הוא מתחייב אשם מעילות. וכמו כן מחויב לשלם קרן וחומש של מה שמעל, כלומר עשרה זוז, [ששני סלעים שמעל בהם הם שמונה זוז, ועם תוספת חומש מבחוץ הרי זה עשרה זוז].

ובזה, אם היה איל אחד שווה שני סלעים, ואיל שני שווה עשרה זוז, יקריב את האיל השווה שני סלעים לצורך אשמו, [אשם מעילות או אשם ראשון שהיה מחויב בו], ואת האיל השווה עשרה זוז, יתן להקדש, לתשלום קרן וחומש של מעילה.

ג. קנה בכסף שני אילים אחד לאשם ואחד לאכילת עצמו.

מאחר שבחצי הסכום קנה בהמה לצורך חולין,

הרי זה מעל בסלע.

ובזה, אם היו שני האילים שווים כל אחד שני סלעים, את האחד שקנה לצורך אשם ראשון שהיה מחויב בו, יקריב לאותו אשם. ואת השני שהוא חולין, יוכל להקדיש ולהקריב לצורך אשם מעילות שנתחייב בו עתה, ועוד ישלם להקדש קרן וחומש של סלע שמעל בו.

דף כ"ז

כפרה בשבח הקדש

נסתפקו בגמרא, האם אדם מתכפר בשבח הקדש. כלומר, אדם המחויב להביא קרבן השווה שני סלעים, וקנה בהמה בסלע, ולאחר מכן נתייקרו הבהמות, ונעשית הבהמה שווה שני סלעים, האם מאחר שעתה שווה שני סלעים, הוא מתכפר בה, אף על פי שכשהוא קנה אותה היתה שווה סלע. או שאינו מתכפר בה, כי מה שהתייקרה, שבח הקדש הוא, ואינו נחשב כשלו, שיוכל להתכפר בו, כי לו אין בבהמה חלק, אלא כפי מה שנתן בה.

ומתחילה רצו להביא ראיה ממשנתנו, שאדם מתכפר בשבח הקדש, שכן מבואר בה, שהמחויב אשם בשני סלעים, שקנה שתי בהמות בשתי סלעים, מתכפר באחת מהן, אם היא שווה שני סלעים, ולכאורה הדבר יתכן, כשמתחילה כשקנה את הבהמות היו שוות יחד שתי סלעים, ואחר כך התייקרו, עד שנעשית אחת לבדה שווה שני סלעים, הרי שמתכפר אדם בשבח הקדש.

אולם דחו זאת, כי ניתן להעמיד את משנתנו באופן שמתחילה היו הבהמות שוות כמו עכשיו, כלומר יותר משני סלעים, והמוכר מרצונו מכרם בזול, ולכן, מאחר שבאמת היתה הבהמה שווה מתחילה שני סלעים, דין פשוט שהוא מתכפר בה, ואין זה נחשב כשבח הקדש.

שוב רצו להביא ראיה מהברייתא, שאדם מתכפר בשבח הקדש, שכן מבואר בברייתא, שהמחויב אשם בשני סלעים, שקנה בהמה בסלע, ופיטמה עד שנעשית שווה שני סלעים, מתכפר בה, הרי שמתכפר אדם בשבח הקדש.

אולם דחו זאת, כי באופן זה, שהמפטם פיטם עד שנעשית הבהמה שווה שני סלעים, הוא הוציא בפיטומו סלע, ואם כן בזה דין פשוט הוא שהוא מתכפר בה, כי הוא הוציא בה שני סלעים, סלע בקניה וסלע בפיטום, ואין זה נחשב כשבח הקדש.

שוב רצו להביא ראיה מהברייתא, שאין אדם מתכפר בשבח הקדש, שכן לכאורה מבואר בברייתא, שהמחויב אשם בשני סלעים, שקנה בהמה בסלע, ונעשית שווה שני סלעים, ישלם סלע אחד להקדש, כדי שתהא כולה נחשב כשלו, ורק אז יקריבו בעבורו, אבל אם לא ישלם להקדש סלע, לא יתכפר, כי מאחר שהוא קנה את הבהמה בסלע, כשהתייקרה, השבח של הקדש ולא שלו.

אולם דחו זאת, וביארו את הברייתא באופן אחר, והוא, שהמחויב אשם בשני סלעים [=8 זוז], שקנה בהמה בסלע [=4 זוז], ופיטמה עד שנעשית שווה שבעה זוז, הרי זה מתכפר בה, ואף על פי שזוז אחד נתייקרה בלא פיטומו, והוא נחשב כשבח הקדש, הרי שמתכפר אדם בשבח הקדש. אלא שתקנת חכמים היא, באופן הזה, שמאחר שבאמת לא הוציאו בבהמה זו שני סלעים, הרואה אותה קרבה, יטעה לומר שגם איל שאינו שווה שני סלעים כשר, ולכן תיקנו חכמים, שעל המקריב לתת זוז אחד להקדש.

ומסקנת הסוגיה ללמוד מברייתא, בה מפורש, שאם קנה בהמה בסלע, והתייקרה ועמדה בשתיים, הרי זו קרבה, ומכאן, שמתכפר אדם בשבח הקדש.

ורבי אלעזר לא שמע ברייתא זו, ולפיכך הסתפק, האם אדם מתכפר בשבח הקדש.

וכששמע רבי יוחנן רבו את ספקו של רבי אלעזר, אמר על כך, כמה שנים גדל זה בינינו, ולא שמע הלכה זו ממני. שכן רבי יוחנן אמר, שמי שהפריש תודה, וילדה, כל זמן שלא הקריב את האם, אם ירצה, מקריב את הוולד, ויוצא בו ידי חובת תודתו, ומביא עמו לחמי תודה, כדין תודה גמורה, [ולא כדין וולד תודה, הקרב אחר הקרבת התודה עצמה, שאינו נידון אלא כמותר תודה, ואינו טעון לחמים], הרי שלדברי רבי יוחנן, יוצא אדם ידי חובתו בוולד, שהוא שבח הקדש, ואם כן לדעתו מתכפר אדם בשבח הקדש.

כפרה בכינוס חומשים

רב מנשיא בר גדא נסתפק, האם אדם מתכפר בכינוס חומשים, כגון שמעל בשני סלעים של אשם כמה פעמים, עד שעלו החומשים לשני סלעים, האם יוכל לקנות בהם אשם למעילתו או לא.

מדיני דחיית קדשים

א'. לדברי הכל, שחוטים נדחים, כלומר קרבן שארע בו פסול אחר שחיטתו, מאחר שנדחה שעה אחת להיקרב, שוב אינו חוזר להכשרו, אף אם נסתלק פסולו. כגון לעניין שעירי יום הכיפורים, [שאחד קרב ואחד משתלח לעזאזל], שאין אחד מהם כשר אלא כשיהיה לו בן זוג, ואם מת המשתלח אחר שחיטת חבירו, מאחר שנדחה הנשחט בשעת מיתת חבירו, שוב לא יוכשר, אפילו אם יזווגו לו משתלח אחר, ויש להביא שנים אחרים מתחילה.

א'. ולדעת רבי יוחנן, גם בעלי חיים נדחים, כלומר, קרבן שארע בו פסול מחיים אחר שהוקדש לקרבן, מאחר שנדחה מהקרבה שעה אחת, שוב אינו חוזר להכשרו, אף אם נסתלק פסולו. ולכן אם לאחר שהקדישו את שני השעירים של יום הכיפורים, מת המשתלח קודם שנשחט חבירו, מאחר שנדחה חבירו מהקרבה, מעתה אף אם יזווגו לו אחר, לא יוכשר, ויש להביא שנים אחרים. [אולם בזה רב חולק על רבי יוחנן, ולדעתו, בעלי חיים אינם נדחים, ואם מת המשתלח, יזווגו לחבירו שעיר אחר, ויחזור להכשרו].

ב¹. לדברי הכל, קדשים שכבר נראו להקרבה, ואחר כך נדחו מכך, מחמת איזו סיבה, מעתה, אף אם תסתלק אותה סיבה, דחויים הם, ושוב לא יחזרו להכשרם.

ב². ולדעת רבי יוחנן, גם קדשים שמעולם לא נראו להקרבה, אלא מתחילת הקדשם לא היו ראויים לכך מחמת איזו סיבה, [=דחוי מעיקרו], מעתה אף אם תסתלק אותה סיבה, דחויים הם, ושוב לא יחזרו להכשרם. [ואינם כמחוסר זמן שהוא דחוי מתחילתו וכשר כי מחוסר זמן נעשה כשר ממילא ואינו דומה לדבר שצריך מעשה להכשירו].

ג¹. לדברי הכל, נאמר דין דחייה בקדשים שהוקדשו קדושת הגוף, להיות קרבים בעצמם, שמאחר שנדחו שוב לא יקרבו.

ג². ולדעת רבי יוחנן, נאמר דין דחייה גם בדמים. כלומר קדשים שמתחילה היתה בהם קדושת דמים בלבד, שמאיזה סיבה לא היה אפשר להקדישם להיות הם עצמם קרבים, מכל מקום מאחר שבשעת הקדשם לא היו ראויים להיקרב בעצמם, מעתה לא יקרבו עוד בעצמם, אף אם תסתלק אותה סיבה, ותיתכן בהם קדושת הגוף.

ודעת רבי יוחנן בכל הדינים הללו למדנו מהדינים הבאים שאמר רבי יוחנן:

- בהמה של שני שותפים, שאחד מהם הקדיש חציה, [לא קדשה קדושת הגוף להיקרב, כי אי אפשר להקדיש חצי בהמה לקרבן].

- חזר השותף הזה, וקנה מתבירו את חציה השני של הבהמה, והקדישה, כולה קדושה, אבל אינה קריבה, [כי מתחילה כשהקדיש חציה הראשון, נדחית מהקרבה, ומאחר שנדחית, שוב לא תוכשר, ואף על פי שהיתה הדחייה מחיים, ומתחילת ההקדש, כי לדעת רבי יוחנן, יש דחייה בבעלי חיים, ודחוי מעיקרו הוי דחוי].

- המיר בה בהמה אחרת, חלה הקדושה על התמורה, [כי עתה כל הבהמה שלו, ואין זו בהמת שותפים שאינה עושה תמורה], ודין התמורה כדין הראשונה, [שאינה קריבה, כי לדעת רבי יוחנן, יש דיחוי בדמים].

ורבי אלעזר הסתפק, האם בעלי חיים נדחים. וכששמע רבי יוחנן רבו את ספקו של רבי אלעזר, אמר על כך, כמה שנים גדל זה בינינו, ולא שמע הלכה זו ממני.

הוזלו טלאים בעולם

נתבאר שרוב אשמות באות מאיל השווה שני סלעים. ולדעת רבי יוחנן דבר זה מעכב הוא ואם הוזלו בהמות בעולם עד שהמשובחת ביותר אינה שווה שני סלעים אין בהמה שיוכל לצאת בה ידי חובתו.

וכשרבי אליעזר הסתפק בדבר זה. אמר רבי יוחנן על עצמו כמה שנים גדלנו בבית המדרש ולא נתבקשה הלכה זו ממני.

מפני מה לא נתנה תורה קצבה במחוסרי כפרה, זב וזבה ויולדת ומצורע, כשהם באים להיטהר, עליהם להביא קרבן לטהרם בקדשים, ובקרבנות אלו לא נתנה תורה קצבה, וכל שיביא מה שאמרה בו תורה, [אם בהמה אם עוף כל אחד לפי חיובו], אפילו שווה מעט, יוצאים בו ידי חובה.

ואמר רבי יוחנן אמר רבי שמעון בר יוחי שהטעם לכך שלא נתנה תורה קצבה לקרבנות אלו, שמא יוזלו בעלי חיים, ולא היה נמצא קרבן בקצבה שהיתה בתורה, ולא היתה להם תקנה לאכול בקדשים.

ומשמע מדבריו, שכל קרבן שאינו בא לתקנה לאכול בקדשים, יש להיות לו קצבה, ולפיכך הקשו על זה אביי ורבא, הלא חטאת שאינה באה לתקנה, וכן אשם נזיר שאינו בא לתקנה, ואין להם קצבה.

-

רבי זירא בר אדא היה חוזר תלמודו כל שלושים יום לפני רבי יוחנן.

שינוי חטאת או דמיה מאב לבנו ומחטא לחטא

א. אב שהפריש בהמה להקריב אותה לחטאת שהיה מחויב בה, ומת, אין הבן מקריב אותה בעבור עצמו, לחטאת שהוא עצמו מחויב בה, שנאמר, "וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנו", ללמד, שאין אדם יוצא אלא בקרבן עצמו, ולא בקרבן אביו. [ואם היה כתוב זה בלבד לא היינו למדים ממנו אלא כשהבן והאב חטאו בדברים שונים זה בחטא חמור וזה בחטא קל אבל כשחטאו בחטאים שווים היה מקום לומר שהבן מקריב חטאת שהפריש האב].

ב. אב שהפריש בהמה להקריב אותה לחטאת שהיה מחויב בה, ומת, אין הבן מקריב אותה

בעבור עצמו, לחטאת שהוא עצמו מחויב בה, אפילו כשהיו חטא האב וחטא הבן שווים, שנאמר פעם נוספת, "וְהָבִיא קֶרְבָּנוֹ", ללמד, שאין אדם יוצא אלא בקרבן עצמו, ולא בקרבן אביו. [ואם היו רק שני כתובים אלו, לא היינו למדים מהם אלא שאין הבן יוצא ידי חובה בבהמה שהפריש אביו לחטאתו, אבל כשהפריש רק מעות לקנות בהם חטאת הבן יכול לקנות בהם חטאת לעצמו].

ג. אב שהפריש מעות לקנות בהם בהמה להקריב אותה לחטאת שהיה מחויב בה, ומת, אין הבן מביא באותם מעות בהמה להקריב אותה בעבור עצמו, לחטאת שהוא עצמו מחויב בה, אפילו כשהיו חטא האב וחטא הבן שווים, שנאמר פעם נוספת, "וְהָבִיא קֶרְבָּנוֹ", ללמד, שאין אדם יוצא אלא במעות שהפריש לקרבן עצמו, ולא במעות שהפריש אביו לקרבן אביו.

ד. מי שהפריש בהמה להקריבה לחטאת בעבור חטא אחד אינו מקריבה בעבור חטא אחר, אפילו היו שני החטאים שווים כגון שניהם קלים או שניהם חמורים כי נאמר "וְהָבִיא קֶרְבָּנוֹ ... עַל חַטָּאתוֹ", ללמד שאינו קרב אלא למה שהפרישו תחילה. [כן מבואר בברייתא. ומתוך משנתנו מבואר, שאפילו היו החטאים זהים, כגון שהפריש בהמה מחמת חלב שאכל היום, אינו מקריבה על חלב שאכל ביום אחר]. [ואם עשה כן לא יצאה הבהמה מקדושתה אלא הקריב קדשים שלא כדין].

ה. וכן מי שהפריש מעות לקנות בהם בהמה, להקריבה לחטאת בעבור חטא אחד, אינו מביא בהם בהמה להקריבה בעבור חטא אחר, אפילו היו שני החטאים שווים כגון שניהם קלים או שניהם חמורים כי נאמר "וְהָבִיא קֶרְבָּנוֹ ... עַל חַטָּאתוֹ", ללמד שאינו קרב אלא למה שהפרישו תחילה. [ואם עשה כן יצאו המעות לחולין כי מעל בהם לקנות בהם דבר שלא הוקדשו לו].

ו. אבל יחיד שהפריש מעות לקנות בהם כשבה, להקריבה לחטאת, רשאי להביא במעות שעירה. וכן אם הפריש מעות לקנות בהם שעירה להקריבה לחטאת, רשאי להביא במעות כשבה. שהיחיד מביא על חטאו או כשבה או שעירה.

הפריש מעות לקרבן עולה ויורד ונשתנה מצבו כבר נתבאר בדף י', שעל חטא שבועת העדות, ועל חטא טומאת מקדש וקדשיו, ועל חטא שבועת ביטוי, מביאים קרבן עולה ויורד, כלומר שעשיר מביא כשבה או שעירה [לחטאת], ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה [אחד לעולה ואחד לחטאת], ודל שבדלים מביא עשירית האיפה [לחטאת].

ומי שתחילה היה עשיר, והפריש מעות לקנות בהם בהמה כדינו, והעני, יביא ממקצת המעות עופות, [ושאר המעות חולין], שנאמר בעניין קרבן עשיר, "וְיִכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ", ללמד, שפעמים אינו מתכפר בכל מה שהפריש, אלא רק בחלק ממנו וזה כשהעני.

וכן הדין אם תחילה הפריש בהמה ממש, ונעשה בה מום, שדינה להימכר ולהביא בדמיה קרבן תמים, אם באותה שעה כבר העני, יביא ממקצת המעות עופות, ושאר המעות חולין.

ומי שהיה עני והפריש מעות לקנות בהם עופות כדינו [או שהיה עשיר, והעני, ונותרו בידיו מעות הקדש כדי לקנות בהם עופות] ונעשה דל שבדלים יביא ממקצת המעות עשירית האיפה [ושאר המעות חולין] שנאמר בעניין קרבן עני "וְיִכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ" ללמד, שפעמים אינו מתכפר בכל מה שהפריש, אלא רק בחלק ממנו וזה כשנעשה דל שבדלים. [והטעם שנכתב דין זה פעם שניה ולא למד ממה שנאמר בקרבן עשיר כי היה מקום לחלק ולומר שמעות שהופרשו לבהמה יקדשו לעוף ששניהם מיני דמים אבל מעות שהוקדשו לעוף לא יקדשו לעשירית האיפה שאינה מין דמים לכן הוצרך כתוב נוסף].

אבל אם מתחילה הפריש עוף ממש, ונעשה מחוסר אבר, אינו נמכר להביא בדמיו עשירית האיפה כי אין פדיון לעופות.

ומי שתחילה היה דל שבדלים, והפריש מעות לקנות בהם עשירית האיפה כדינו, והעשיר להיות עני או עשיר ממש, יוסיף על המעות הללו, עד שיהיו בידו מעות לקנות בהם עופות או בהמה, שנאמר בעניין קרבן דל שבדלים, "וְיִכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ", ללמד, שפעמים עליו להוסיף על מה שהפריש תחילה.

והסיבה שנכתב דין זה בדלי דלים, ולא בעני שנעשה עשיר, כי אם היה הדין הזה כתוב בעני שנעשה עשיר, היה מקום לומר שרק מעות עוף יעשו מעות בהמה על ידי תוספת, כי שניהם מיני דמים, אבל מעות עשירית האיפה לא יעשו מעות

עוף או בהמה, ואם העשיר יביא כל המעות מתחילה בעבור הקרבן שמתחייב בו עתה, ומעות שהפריש לצורך עשירית האיפה יפלו לנדבה.

דף כ"ח

מטמא מקדש עשיר שהפריש קרבן עני

לדעת רבי אלעזר אמר רבי אושעיא – עשיר שנתחייב בקרבן עולה ויורד, שהוא מחויב להביא כבשה או שעירה, אם הביא קרבן עני לא יצא ידי חובה אף בדיעבד.

ולדעת רבי חגא אמר רבי אושעיא – עשיר שנתחייב בקרבן עולה ויורד, שהוא מחויב להביא כבשה או שעירה, אם הביא קרבן עני בדיעבד יצא ידי חובה.

מטמא מקדש עשיר שהפריש קרבן עני והעני

לדעת רבי אלעזר אמר רבי אושעיא – עשיר שנתחייב בקרבן עולה ויורד, שהוא מחויב להביא כבשה או שעירה, אם הפריש עופות לקרבנו, לא קדשו הם עצמם להיקרב, שהרי אינם עולים לו אפילו בדיעבד, ואין בהם אלא קדושת דמים, לקנות בהם בהמות. ואם אחר כך העני, מאחר שמתחילה לא קדשו אלא קדושת דמים, ולא להיקרב, אף עתה אינם קרבים, כי לדעתו, בעלי חיים נדחים, וקדושת דמים מדחה, ודחוי מעיקרו דחוי הוא, [עניינים אלו נתבארו לעיל בדף כ"ז].

הפריש נקבה לפסחו וילדה זכר

הפסח אינו בא אלא מן הזכרים ומי שהפריש נקבה לפסחו דינה להיות רועה עד שיפול בה מום ואז תיפדה ויביא במעות פסח.

ואם ילדה זכר שהוא מין הראוי לפסח:

לדעת תנא קמא – דין הוולד כדין האם שאינו קרב בעצמו אלא ירעה עד שיפול בו מום ויביא בדמיו פסח והסיבה לכך כי מתחילה לא קדשה האם אלא לדמים שהרי אינה ראויה להקרבה בעצמה ומעתה אף שילדה וולד הראוי להקרבה מכל מקום תחילת קדושתו היתה קדושת דמים שהיא דחוויה מהקרבה ולדעת תנא קמא, בעלי חיים נדחים, וקדושת דמים מדחה, ודחוי מעיקרו דחוי הוא.

אבל לדעת רבי שמעון – אין דחוויה בבעלי חיים, ולפיכך הולד אינו דחוי, וקרב בעצמו פסח. [שכן מצינו שלדעת רבי שמעון אם מת אחד משעירי יום הכיפורים אחר ההגדלה מביא שעיר אחר תחת המת בלא הגדלה וזה שנשאר חי כשר הוא ואינו נפסל מחמת הזמן שלא היה לו בן זוג כי כל אותו הזמן עדיין היה חי ובעלי חיים אינם נדחים].

מתי הקינים מתפרשות

קינים הם קרבנות הבאות משתי תורים או שני בני יונה, שהאחד חטאת והאחד עולה.

ולדברי רב חסדא, עניין זה, לקבוע מי חטאת ומי עולה, אינו נקבע אלא או בזמן קניית הקן, או בזמן ההקרבה, שנאמרו שני כתובים, האחד "וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת", מלמד שבשעת הלקיחה ניתן לקבוע. והכתוב השני, "וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֻטָּאת וְאֶחָד עֹלָה", מלמד, שבשעת עשיית הכהן ניתן לקבוע.

מתי השעירים נקבעים

ביום הכיפורים מביאים שני שעירים להגדיל עליהם האחד לקרבן חטאת והאחד משולח לעזל.

ועניין זה מי קרב ומי משתלח נקבע על ידי הגורל שנאמר, "וְנָתַן אֱהָרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִם גּוֹרְלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד לַה' וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֹזֵאזֵל".

ואף שהיה מקום ללמוד בקל וחומר שגם קריאת שם בשעת לקיחה או בשעת עשייה מועילה לקבוע הדבר אף בלא גורל שכן קריאת שם עדיפה על הגורל שהרי היא מועילה בקינים בשעת לקיחה או עשייה והגורל אינו מועיל.

ומכל מקום רק הגורל מועיל לקבוע את השעירים, כי נאמר מיעוט, "וְהִקְרִיב אֱהָרֹן אֶת הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַה' וְעָשָׂהוּ חֻטָּאת".

מצורע עשיר שהפריש קרבן

עני או עני שהפריש קרבן עשיר

לעיל נתבאר שנחלקו רבי אלעזר ורבי חגא במחויב קרבן עולה ויורד עשיר שהביא קרבן עני אם יצא בדיעבד ידי חובתו.

אכן לעניין מצורע שגם בו נאמר חילוק בין עשיר לעני בו הכל מודים שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא ידי חובתו שנאמר המיעוט "זאת". [נומכל מקום אין ללמוד ממנו, שכן הדין בשאר דברים שיש בהם קרבן עולה ויורד, כי נאמר בו מיעוט, "ואם דל הוא ואין ידו משגת".]

ומצורע עני שהביא קרבן עשיר, יצא ידי חובתו, שנאמר הריבוי "תורת".

-

בכל המקומות הכבשים כתובים לפני העיזים, אבל אין זה מפני שהם מובחרים יותר, שהרי נאמר בעניין החטאת, "וְהִבִּיא קֶרְבָּנוּ שְׁעִירַת עִזִּים ... וְאִם כֶּבֶשׂ יָבִיא קֶרְבָּנוּ", הרי שבפעם הזו הקדים את העיזים, ומכאן ששניהם שקולים.

בכל המקומות התורים כתובים לפני בני יונה, אבל אין זה מפני שהם מובחרים יותר, שהרי נאמר ביולדת "וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֵר לְחֻטָּאת" הרי שבפעם הזו הקדים את בני היונה, ומכאן ששניהם שקולים.

האב קודם לאם בכל מקום, ולא מפני שכיבוד אב עדיף על כיבוד אם, שהרי נאמר לעניין מורא "אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ", הרי שבפעם הזו הקדים את האם, ומכאן ששניהם שקולים, אבל אמרו חכמים, האב קודם לאם בכל מקום, מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו.

וכן בתלמוד תורה, אם זכה הבן לפני הרב, הרב קודם את האב בכל מקום, מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו.

ארבעה צווחות צווחה עזרה

צווחה אחת - הוציאו מיכן בני עלי, חפני ופנחס, שטימאו את ההיכל.

צווחה שניה - פתחו שערים, ויכנס יוחנן בן נדבאי, תלמידו של פינקאי, וימלא כרסו מקדשי שמים. אמרו על בן נדבאי, שהיה אוכל ארבע סאה גוזלות בקינוח סעודה. אמרו, כל ימיו לא היה נותר בעזרה.

צווחה שלישית - שאו שערים ראשיכם, ויכנס אלישמע בן פיכאי, תלמידו של פנחס, וישמש בכהונה גדולה.

צווחה רביעית - פתחו שערים, והוציאו יששכר איש כפר ברקאי, שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים. שהיה כורך ידיו בבגדים כדי שלא יתלכלכו מבשר ודם קדשים והיה עובד עבודה.

עונשו של יששכר איש כפר ברקאי

ינאי המלך והמלכה היו יושבים, המלך אמר שגדי עדיף, והמלכה אמרה שהכבש עדיף.

אמרו נשאל את יששכר איש כפר ברקאי שהוא כהן גדול ובקי במאכלי קדשים.

שאלו אותו וענה, אי הגדי עדיף יקרב לתמיד [והלא אין קרב אלא כבש], ובתוך כך הראה בידו בדרך זלזול.

אמר להם המלך הואיל וזלזל בידו קצצו את יד ימינו. נתן שוחד וקצצו את שמאלו. וכשהמלך גילה זאת אמר שיקצצו גם את ימינו.

אמר רב יוסף – בריך רחמנא ששילם גמולו של יששכר איש כפר ברקאי.

ואמרו רב אשי ורבינא – שמכל מקום, יששכר איש כפר ברקאי טעה בזה, שכן מבואר במשנתנו, וכן מבואר מן הכתובים, שגדי וכבש שקולים הם.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר, "וְכָל בְּנֵי־אֱלֹהִים לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵי־אֱלֹהִים", אל תקרי "בְּנֵי־אֱלֹהִים" אלא "בְּנֵי־אֱלֹהִים".

סליק פרק המביא אשם

וסליקא לה מסכת כריתות